

Radmila Milenković,
student doktorskih studija

NAKNADA ŠTETE U SLUČAJU SMRTI ILI POVREDE KUĆNOG LJUBIMCA*

SAŽETAK: Cilj ovog rada je da se razmotre pravne mogućnosti vlasnika da od lica koje je prouzrokovalo smrt kućnog ljubimca ostvari pravo na naknadu štete u iznosu koji prelazi tržišnu cenu životinje. Činjenica je da mešanci, pa čak i rasni kućni ljubimci imaju malu ili nikakvu tržišnu vrednost. Da bi se uopšte govorilo o šteti, potrebno je da postoji umanjenje u nečijoj imovini. Međutim, ako se radi o životinji koja nema tržišnu vrednost, da li to znači da ubistvo takve životinje ne predstavlja štetu za vlasnika? Potvrđan odgovor na ovo pitanje odgovara klasičnoj koncepciji građanskog prava, iako je duboko nepravičan. U radu će najpre ukratko biti reči o pravnom položaju životinja u građanskom pravu. Zatim će se razmotriti slučajevi naknade materijalne štete vlasniku zbog smrti ili povrede kućnog ljubimca. Težište rada je na analizi osnova da se vlasniku prizna naknada štete u iznosu koji je veći od tržišne vrednosti kućnog ljubimca i to u vidu naknade afekcione vrednosti.

Ključne reči: naknada štete, kućni ljubimci, afekciona vrednost, zaštita životinja

1. UVODNA RAZMATRANJA

U okviru kategorije domaćih životinja kućni ljubimci imaju poseban status jer se čuvaju bez namere ostvarivanja prihoda (ili je namera ostvarivanja prihoda od drugorazrednog značaja za vlasnika, npr. prodaja rasnih štenaca ili

---

* Rad primljen: 14. 4. 2015. godine.

mačića nakon okota). Ovakav status je uzrokovan emotivnom vezom koja se javlja između životinje i čoveka i koja često može biti tako jaka da se životinja tretira kao član porodice, najbolji drug i prijatelj.

Poseban položaj kućnih ljubimaca priznat je, kako nacionalnim propisima, tako i na međunarodnom nivou. Zakonom o dobrobiti životinja Republike Srbije, propisano je da se kućnim ljubimcem smatra svaka životinja koja se drži radi druženja.¹ Evropska Konvencija o zaštiti kućnih ljubimaca² definiše kućnog ljubimca kao svaku životinju koju čovek drži ili namerava da drži naročito u svom domaćinstvu radi vlastitog uživanja i druženja.³

Krivični zakonik Republike Srbije štiti životinje, pa i kućne ljubimce od protivpravnog ubijanja, povređivanja, mučenja, zlostavljanja ili njihovog korišćenja u borbama,⁴ pri čemu zlostavljanje životinja predstavlja i prekršaj po osnovu Zakona o dobrobiti životinja.⁵ Dok krivično i prekršajno pravo štite samu životinju (životinja bilo divlja ili domaća je zaštitni objekt), građansko pravo ne štiti same životinje već, isključivo, vlasnika životinje. Lice koje je prouzrokovalo smrt ili povredu životinje je građanskopravno odgovorno prema vlasniku životinje, nezavisno od postojanja krivičnog dela, odn. prekršaja, te će biti obavezano da mu nadoknadi materijalnu štetu ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi. Slučajevi naknade materijalne štete su u sudskoj praksi česti kada se radi o smrti stoke.

Situacija je, ipak, drugačija kada se radi o smrti kućnih ljubimaca. Gubitak kućnog ljubimca nekad uključuje i materijalni gubitak (npr. smrt trkačkog konja ili rasnog psa sa poznatim rodoslovom odn. pedigreom), a nekad materijalnog gubitka nema ili je on minimalan kada se radi o životinji koja nema nikakvu ili ima malu tržišnu vrednost. Međutim, vlasnik životinje njihovu smrt može da doživi veoma emotivno.

---

¹ Čl. 5. t. 26. Zakona o dobrobiti životinja (*Službeni glasnik RS*, 41/2009).

² U okviru Saveta Evrope doneta je Evropska konvencija o zaštiti kućnih ljubimaca (European Convention for the Protection of Pet Animals) iz 1987. godine koja postavlja minimalne standarde od značaja za dobrobit životinja za sve države članice u pogledu držanja, čuvanja i zaštite kućnih ljubimaca koju je Republika Srbija ratifikovala 2010. godine. *Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori*, br. 1/2010).

³ Čl. 1. st. 1. Evropske konvencije o zaštiti kućnih ljubimaca.

⁴ Čl. 269. Krivičnog zakonika, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014). Osnovni oblik krivičnog dela ubijanja i zlostavljanja životinja čini lice koje kršeći propise ubije, muči ili povredi životinju. Prvi teži oblik ovog krivičnog dela postoji ako je usled preduzimanja radnje izvršenja osnovnog oblika došlo do ubijanja, mučenja ili povređivanja većeg broja životinja, ili ako je delo učinjeno u odnosu na životinju koja pripada posebno zaštićenim životinjskim vrstama. Drugi teži oblik ovog krivičnog dela, koji čini lice koje iz koristoljublja organizuje, finansira ili je domaćin borbe između životinja iste ili različite vrste, ili lice koje organizuje ili učestvuje u kladenju na ovakvim borbama.

⁵ Čl. 82. do 85. Zakona o dobrobiti životinja.

Iako su slučajevi ubistava tuđih kućnih ljubimaca prilično česti, vlasnici često odustaju od bilo kakvog postupka prema odgovornom licu. U Srbiji se trenutno tek afirmišu kao postupci za zaštitu životinja krivični i prekršajni postupak, dok građanskopravna zaštita (osim naknade materijalne štete) izostaje jer se životinje u građanskom pravu⁶ isto tretiraju poslednjih nekoliko vekova i imaju status pokretne stvari.⁷

Ipak, izjednačavanje položaja životinja sa položajem pokretnih stvari je koncepcija koja se polako napušta.⁸ Za razliku od drugih stvari sa kojima vlasnik može slobodno raspolagati (uništiti ih, spaliti, baciti), ovo pravo vlasnika je ograničeno kada su predmet prava svojine životinje. Promene u zakonodavstvu koje su nastupile poslednjih godina, ograničavaju pravo svojine vlasnika na životinjama, jer ovim delom „svoje imovine” vlasnik mora da postupa u skladu sa Zakonom o dobrobiti životinja. Dakle, životinje u građanskom pravu i dalje imaju položaj stvari, ali na kojima je pravo svojine ograničeno u skladu sa važećim zakonskim propisima. Uz to, položaj kućnih ljubimaca je posebno specifičan upravo zbog specijalnog odnosa koji postoji između njega i vlasnika, stoga i Zakon o izvršenju i obezbeđenju od izvršenja izuzima kućne ljubimce.⁹

2. PRAVO NA NAKNADU MATERIJALNE ŠTETE

Na osnovu svega prethodno navedenog zaključuje se da životinje i dalje u građanskom pravu, pored sve svoje specifičnosti, predstavljaju objekte prava i čine imovinu subjekta prava – odn. fizičkih ili pravnih lica.

Stoga, povreda i smrt životinje koja je u vlasništvu nekog lica za građansko pravo predstavlja materijalnu štetu u imovini vlasnika životinje. Ovakvo

---

⁶ Više o pravnom statusu životinja: R. Jotanović, *Pravni status životinja u građanskom pravu*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, 2014, 101–124.

⁷ Pitanje životinja u građanskopravnoj literaturi je najviše razmatrano sa aspekta odgovornosti za pričinjenu štetu. Vlasnik životinje odgovora za štetu koju pričin životinja po pravilima o objektivnoj odgovornosti, budući da se životinje posmatraju kao opasne stvari.

⁸ Iako srpsko građansko pravo životinjama nije oduzelo status stvari, mnoga uporedna prava sa sličnom zakonskom formulacijom priznaju da životinje nisu stvari, da ih štite posebni zakoni, ali se na njih primenjuju propisi koji se odnose na stvari ukoliko nije nešto drugo određeno. (§ 90a Nemačkog građanskog zakonika, § 285a Austrijskog opšteg građanskog zakonika, čl. 641a Švajcarskog građanskog zakonika, čl. 6. st. 7. Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske).

U drugim pravnim sistemima sudskom praksom je priznato da životinje nisu stvari (npr. SAD). Videti slučaj: *Corso v. Crawford Dog and Cat Hospital*, 97 Misc. 2d 530; 415 N.Y.S.2d 182 (1979). Preuzeto sa sajta www.animallaw.info.

⁹ Čl. 82. t. 6. Zakona o izvršenju i obezbeđenju *Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011 – dr. zakon, 109/2013 – odluka US i 55/2014.

shvatanje prihvatila je i sudska praksa.¹⁰ Ukoliko je smrt životinje prouzrokovana štetnom radnjom, štetu će nadoknaditi lice koje je po opštim pravilima o odgovornosti u obavezi da nadoknadi pretrpljenu štetu. Od ove obaveze štetnik se može osloboditi samo ukoliko postoje okolnosti koje isključuju njegovu krivicu (ako odgovara po osnovu krivice) ili ako se radi o objektivnoj odgovornosti, okolnosti koje isključuju odgovornost shodno čl. 177. ZOO.¹¹

Materijalna šteta se može manifestovati kao obična šteta i izmakla korist.

Običnu štetu čine tržišna odn. prometna vrednost životinje kao i eventualni troškovi lečenja životinje. Kada je reč o odmeravanju obične štete, ona se vrši prema objektivnom merilu, odnosno prema prometnoj vrednosti oštećene ili uništene stvari. Sud dosuđuje naknadu prema vrednosti koju na tržištu ima stvar iste vrste i istog kvaliteta kao ona koja je uništena ili oštećena i to prema cenama u vreme donošenja sudske odluke. Kada su u pitanju životinje, prometna cena je cena za koju se životinja može kupiti na tržištu. Ona zavisi od vrste životinje, rase, zdravstvenog stanja, starosti, određenih karakteristika životinje, pola, dresure. Kod pasa, mačaka ili konja priznato poreklo (pedigre) povećava cenu. Ako je životinja pretrpela povredu onda šteta predstavlja razliku između vrednosti životinje pre i posle povređivanja (npr. pas koji je išao na izložbe posle povrede počne da hramlje). Ako se radi o smrti nekog grla stoke onda se šteta računa prema ceni mesa te životinje. Dakle, naknada materijalne štete i to kada je u pitanju obična šteta, obračunava se na isti način i po istim principima na kojima se obračunava naknada štete za stvari.

Pravo na naknadu materijalne štete obuhvata i naknadu troškova lečenja životinje koji ne bi bili učinjeni da nije bilo povrede bez obzira na to da li je povreda praćena smrću životinje ili ne. To su, pre svega, veterinarski troškovi učinjeni sa namerom da se pomogne životinji, zatim kupovina lekova i drugih medicinskih sredstava.

U vezi sa troškovima lečenja životinja javlja se problem u slučaju kućnih ljubimaca, kod kojih često troškovi lečenja iznose mnogo više od vrednosti same životinje. Naime, ukoliko se radi o stvarima, šteta na njima se nadoknauđuje u iznosu koji je potreban da se stvar opravi tako da se ponovo dovede u

---

¹⁰ „Domaća životinja se upodobljava pokretnoj stvari koja u određenim okolnostima može biti i opasna stvar. Međutim, u konkretnom slučaju tužioc ev pas nije delovao kao opasna stvar, budući da prema utvrđenom činjeničnom stanju nije napadao tuženikove domaće životinje, niti je od toga pretila opasnost, pa stoga tuženik nije bio ovlašćen da tužioc evog psa ubije, pa je prvostepeni sud pravilno primenio materijalno pravo kada je tuženika obavezao na naknadu štete na osnovu čl. 154. st. 1. i čl. 185. Zakona o obligacionim odnosima. Kada je reč o visini štete ona je pravilno utvrđena na osnovu nalaza i mišljenja veštaka, iz aprila 2001. godine, pri čemu tužiocu pripada kamata na ovaj iznos počev od dana utvrđenja visine ove štete (od dana kada je veštak usmeno saslušan na glavnoj raspravi).” Presuda Okružnog suda u Valjevu, Gž. 170/2006 od 27. 1. 2006. godine – preuzeta iz elektronske pravne baze Paragraf Lex.

¹¹ Zakon o obligacionim odnosima (*Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93 i *Službeni list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja).

stanje pre oštećenja. Međutim, ukoliko troškovi opravke iznose više od vrednosti same stvari, onda se nadoknađuje vrednost stvari i to u iznosu koji je potreban da se stvar sličnih svojstava nabavi na tržištu. Analogno sa navedenim, da li to znači da vlasnik kućnog ljubimca nema pravo na naknadu troškova lečenja zato što iznos troškova prevazilazi vrednost životinje?

Ovaj problem je uočen u Nemačkoj, pa je Nemački građanski zakonik nakon noveliranja 2002. godine priznao vlasniku povređene životinje pravo na naknadu troškova lečenja od lica odgovornog za štetu i onda kada ti troškovi u velikoj meri prevazilaze vrednost životinje,¹² mada je ovakvo shvatanje prihvatila nemačka sudska praksa još pre noveliranja nemačkog Građanskog zakonika. U jednom slučaju iz nemačke sudske prakse pas je napao mačku i odgrizao joj prednju šapu. Sud je našao da je vlasnik psa dužan da vlasniku mačke nadoknadi vetrinarske troškove koje je ovaj imao. Sud je prihvatio da u slučaju povrede životinja, iznos naknade štete može biti viši od tržišne vrednosti životinje i to zbog specifičnog odnosa čoveka i njegovog kućnog ljubimca. Ipak, sud je ograničio taj iznos za životinje koje nemaju objektivnu tržišnu vrednost na 3.000 nemačkih maraka.¹³ U drugom slučaju, sud je, takođe, našao da su troškovi lečenja povređene životinje primereni i onda kada su mnogo veći od vrednosti životinje. Za psa koji je vredeo između 500 i 1.000 nemačkih maraka, sud je našao da je gornja granica naknade tih troškova 10.000 maraka.¹⁴

U Švajcarskoj je od 2003. godine priznato pravo vlasnicima na naknadu štete na ime razumnih troškova lečenja životinje i onda kada vrednost ovih troškova prevazilazi vrednost životinje. Ova odredba se odnosi samo na kućne ljubimce, tj. na one životinje koje se ne čuvaju radi ostvarivanja prihoda.¹⁵

Austrijski građanski zakonik, takođe, propisuje da ako životinja bude povređena, razumni vlasnik životinje ima pravo na naknadu troškova lečenja ili pokušano lečenja od štetnika i onda kada ovi troškovi prevazilaze vrednost životinje.¹⁶ Primena ovog člana nije ograničena samo na kućne ljubimce kao u slučaju švajcarskog prava. Austrijski Vrhovni sud je istakao da se uspostavljanje predašnjeg stanja (naturalna restitucija) kod životinja vrši preduzimanjem potrebnog lečenja na račun odgovornog lica za štetu.¹⁷

---

¹² § 251 st. 2. Nemačkog građanskog zakonika.

¹³ Landgericht Bielefeld, 1997-05-15 22 S 13/97. Primer preuzet sa sajta <http://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=LG%20Bielefeld&Datum=15.05.1997&AktENZEICHEN=22%20S%2013/97>.

¹⁴ Landgericht Mannheim, Az.: 20 S 127/94; Primer preuzet sa sajta: <http://www.tierschutzverein-freudenstadt.de/>

¹⁵ Čl. 42 st. 3. Švajcarskog zakona o obligacijama.

¹⁶ § 1332a Austrijskog opšteg građanskog zakonika.

¹⁷ „Odredbe koje određuju položaj životinje su stvarnopravne, a ne statusnopravne norme. Osnov i visina naknade štete kod povrede životinje je regulisana odredbama Opšteg građanskog zakonika koje se tiču naknade materijalne štete. Samo se za naknadu troškova lečenja povređene

Ovakvo shvatanje je prihvaćeno i u anglosaksonskom pravu. U jednom od najpoznatijih slučajeva ove vrste u sudskoj praksi SAD, pas-ženka tužioca je ostala skotna posle kontakta sa psom tuženog, ali je u trudnoći pretrpela komplikacije koje su dovele do carskog reza, smrti svih štenaca i histerekto-mije. Sud je našao da je tuženi dužan da nadoknadi tužiocu sve veterinarske troškove zbog toga što je bez nadzora ostavio svog psa, iako ga je tužilac prethodno upozorio da svog psa pažljivije nadzire i ukazao mu na loše zdravstveno stanje kuje i potencijalne opasnosti po njeno zdravlje.¹⁸

Nakon što smo predočili rešenja iz uporednog prava, ponovo ćemo se osvrnuti na domaće pravo u kome, takođe, ima mesta za ovakvo shvatanje, iako ne postoji izričita odredba u ZOO koja garantuje pravo na naknadu troškova lečenja u ovakvim slučajevima. Naime, svrha naknade štete je da se oštećenom povрати ono što je izgubio od svojih pravno zaštićenih dobara.¹⁹ Nakon što mu šteta bude nadoknađena, oštećeni ne sme biti u boljoj ili gorjoj situaciji nego da štetnog događaja nije bilo. Upravo zbog toga, nalazimo da je opravdano priznavati troškove lečenja kućnih ljubimaca i onda kada oni prevazilaze njihovu vrednost. Čl. 185. st. 1. ZOO propisuje da je odgovorno lice dužno da uspostavi stanje koje je bilo pre nego što je šteta nastala, a čl. 190. ZOO da oštećenik ima pravo na naknadu imovinske štete u iznosu koji je potreban da bi se njegova materijalna situacija dovela u ono stanje u kojem bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja. Shodno ovim odredbama, u slučaju povrede kućnih ljubimaca, jedini način za otklanjanje povrede (odnosno uspostavljanje predašnjeg stanja) jeste lečenje povređene životinje. Ako se oštećeniku prizna pravo na naknadu ovih troškova, ukoliko su u razumnom iznosu, ne bi došlo do njegovog obogaćenja jer bi njegova imovinska situacija bila ista kao da nije bilo štetnog događaja. Troškovi lečenja su razumni ukoliko su učinjeni radi preduzimanja medicinskih metoda koji daju realne izgleda za izlečenje, odnosno ukoliko se radi o uobičajenim medicinskim postupcima za određenu vrstu povrede.

Ovakav princip nadoknade štete ne bi bio pravičan u slučaju zamenljivih stvari, kada je razumnije da se šteta nadoknadi na drugi način, kupovinom druge stvari ili nadoknadom njene vrednosti. Međutim, kada su u pitanju nezamenljive stvari, a naročito kućni ljubimci koji su za svoje vlasnike jedinstveni, ovaj pristup je i pravičan, ali i jedino pravno opravdan.

Pitanje naknade štete na ime izmakle koristi nije značajno kod kućnih ljubimaca, već može biti od pravnog značaja u slučaju smrti stoke ili kada se radi o životinjama iz registrovanih odgajivačnica.

životinje primenjuje posebna norma § 1332a Austrijskog opšteg građanskog zakonika.” OGH 1Ob160/98f, 29. 9. 1998. Preuzeto sa sajta: <https://www.ris.bka.gv.at>.

¹⁸ Kurash v. Layton, 251 N.J. Super. 412 (1991); Preuzeto sa sajta: <http://law.justia.com/cases/new-jersey/appellate-division-published/1991/251-n-j-super-412-1.html>.

¹⁹ J. Radišić, *Obligaciono pravo – opšti deo*, Nomos, Beograd, 2008, 269.

3. PRAVO NA NAKNADU AFEKCIONE VREDNOSTI

Čovek je hiljadama godina razvijao poseban odnos sa kućnim ljubimcima. Iz ostataka starih ljudskih naseobina i grobnica, naučnici su zaključili da su psi pripitomljeni pre 14.000 godina, mnogo pre koze, govečeta ili ovce. Prema naučnom članku objavljenom u časopisu *New Scientist*, pripitomljavanje je započelo u vreme nastanka ljudske vrste i najverovatnije ubrzo nakon što se pojavio jezik, iz čega se može zaključiti da je prijateljstvo čoveka i psa oduvek bilo deo ljudske kulture.²⁰

Danas je manje-više priznat pozitivan uticaj kućnih ljubimaca na ljude koji ih čuvaju. Sprovedena istraživanja potvrdila su pozitivno dejstvo kućnih ljubimaca na zdravlje njihovih vlasnika i to na sprečavanje nastanka kardio-vaskularnih bolesti, smanjivanje krvnog pritiska, ublažavanje stresa, poboljšanje psihičkog stanja kod depresije. Oboleli od teških bolesti ili oni koji su pretrpeli neku povredu mogu imati terapeutsku pa čak i duhovnu korist zbog prisustva ljubimaca. Pozitivan uticaj određenih životinja je naročito dokazan kod starih ljudi i ljudi sa određenim psihičkim poremećajima.²¹ Npr. u SAD je garantovano starim i hendikepiranim licima da ne mogu biti lišeni prisustva svojih ljubimaca ukoliko žive u domovima za negu i pomoć.²²

Značaj kućnih ljubimaca priznat je i na međunarodnom planu, pa je u okviru Saveta Evrope doneta Evropska konvencija za zaštitu kućnih ljubimaca, a kao razlog za usvajanje ove Konvencije ističe se, između ostalog, poseban odnos kućnih ljubimaca i čoveka, te doprinos koji kućni ljubimci imaju na kvalitet života, kao i njihova vrednost za društvo.²³

U slučaju smrti životinje njen vlasnik ostvaruje pravo na naknadu obične štete, a pod određenim uslovima i na naknadu izgubljene dobiti od lica koje je prouzrokovalo smrt životinje. Obim štete obračunava se na način na koji se obračunava naknada štete za stvari. Bez ulaženja na ovom mestu u dublju etičku analizu,²⁴ ovakvo obračunavanje pretrpljene štete možemo donekle pri-

---

²⁰ S. Waisman, B. Newell, *Recovery of „Non-economic” Damages for Wrongful Killing or Injury of Companion Animals: A Judicial and Legislative Trend*, *Legislative Review, Animal Law* 7, 2001, 57.

²¹ Više o tome: S. Waisman, B. Newell, *nav. delo*, 63–64; A. Edney, *Companion animals and human health: an overview*, *Journal of the Royal society of medicine*, Volume 88, December 1995, 704–708.

²² (12 U.S.C. § 1701r-1; Health & Saf. Code, § 19901.) Navedeno prema: S. Waisman, B. Newell, *nav. delo*, 54.

²³ Preambula Evropske konvencije o zaštiti kućnih ljubimaca.

²⁴ Više o tome: S. Schicktanz, *Ethical considerations of the human–animal-relationship under conditions of asymmetry and ambivalence*, *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 19. 1. 2006, 7–16; Ž. Kaluđerović, *Bioetički pristup životinjama*, *Socijalna ekologija, Zagreb*, br. 3–4, 2009, 311–322.

hvatiti u slučaju smrti stoke i drugih životinja koje služe svojim vlasnicima za ostvarivanje ekonomske koristi (proizvodnja hrane, kože, za rad) i koje za njih predstavljaju zamenljive stvari.²⁵ Ovo pitanje se komplikuje kada se radi o kućnim ljubimcima koji su obično za svoje vlasnike mnogo više od materijalne vrednosti. Postavlja se pitanje da li vlasnik životinje – kućnog ljubimca može da ostvari naknadu štete u većem iznosu od iznosa tržišne vrednosti životinje, a po osnovu vrednosti koju je kućni ljubimac imao za njega.

Da li će se određena životinja smatrati kućnim ljubimcem zavisi od odnosa vlasnika prema životinji, odnosno veze koja postoji između životinje i čoveka, a ne samo od vrste životinje. Upravo taj emotivni odnos između životinje i čoveka predstavlja vrednost kućnog ljubimca za vlasnika (odnosno za onog ko ga hrani, leči, brine o njemu, pokazuje nežnost, šteta ili na drugi način sa njim provodi slobodno vreme). U slučaju smrti takvih životinja, vlasnici često trpe duševne bolove koji umnogome prevazilaze negativna osećanja zbog gubitka neke materijalne vrednosti. Štaviše, tržišna vrednost ovih životinja je obično mala ili je nema i, za razliku od ostalih domaćih životinja, ne čuvaju se zbog ostvarivanja određene ekonomske koristi.

Ukoliko bi tržišna vrednost ljubimaca bila odlučujuća za njihove vlasnike, kao što je slučaj sa pokretnim neživim stvarima, ljudi ih ne bi lečili, nego bi ih izbacili ili ubili. S obzirom na broj napuštenih životinja lakše je nabaviti mlađeg i zdravijeg ljubimca nego i dalje lečiti i brinuti o starom. (Ovom prilikom nećemo razmatrati one vlasnike koji svoje ljubimce zlostavljaju ili napuštaju.)

Vrednost koja nije imovinskog, već neimovinskog karaktera i postoji samo u čisto individualnoj predstavi jednog čoveka kao rezultat njegove emotivne vezanosti za određenu stvar, osobite ljubavi ili naročite naklonosti predstavlja tzv. afekcionu vrednost. Izraz „afekciona vrednost” ne koristi ZOO, ali je prihvaćena u teoriji.

Jedna po sebi bezvredna stvar može za njenog vlasnika imati znatnu individualnu vrednost iz čisto ličnih razloga zato što predstavlja dragu uspomenu na nekoga ili na nešto. Na primer: počasna diploma, porodična slika, ljubavno pismo i sl.²⁶ Postoje i stvari koje imaju objektivnu vrednost, ali pored te objektivne vrednosti za svog vlasnika mogu imati mnogo dublji značaj. Stvari od ovakvog značaja su one čiji gubitak izaziva psihički bol koji ne prestaje zameenom te stvari.

Ako pođemo od toga da se kućni ljubimci u građanskom pravu i dalje smatraju stvarima, kao takvi predstavljaju tipičan primer stvari sa afekcionom

---

²⁵ Odnos čoveka prema životinjama je „ambivalentan”, jer, s jedne strane, postoje životinjske vrste koje se vole i sa kojima se čovek saoseća, dok se, sa druge strane, brojne vrste intenzivno koriste, eksploatišu (S. Schicktanz, *Nav. delo*, 9).

²⁶ J. Radišić, *Razgraničenje imovinske i neimovinske štete*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, 1–3/1998, 14.

vrednošću za svoje vlasnike. Kao primer stvari koja ima afekcionu vrednost Oliver Antić navodi psa koji nije rasan, nema prometnu vrednost, ali je ljubimac.²⁷ Međutim, gotovo svi pisci koji su obrađivali pojam afekcione vrednosti, kao primer za nju nisu navodili kućne ljubimce.

Jedina odredba koja u ZOO predviđa dosuđivanje naknade štete prema subjektivnom kriterijumu jeste ona iz čl. 189. st. 4. koja propisuje da, ako je oštećenikova stvar uništena ili oštećena krivičnim delom učinjenim sa umišljajem, sud može da odredi visinu naknade štete prema vrednosti koju je stvar imala za oštećenika.

Postavlja se pitanje da li je moguće ostvariti pravo na naknadu afekcione vrednosti kućnog ljubimca pod uslovima iz čl. 189. st. 4. ZOO, odnosno ukoliko je neko sa umišljajem učinio krivično delo iz čl. 269. KZ?

Značenje odredbe iz čl. 189. st. 4. ZOO je sporno u teoriji te ne postoji jedinstven stav o tome da li se ova odredba primenjuje u slučajevima kada je uništena ili oštećena stvar imala za oštećenika afekcionu vrednost, što predstavlja poseban oblik moralne štete ili samo kada je stvar imala za oštećenika specijalnu ekonomsku vrednost, odnosno interes. Interes postoji kada je uništena ili oštećena stvar koja čini ekonomsku celinu sa drugim oštećenikovim stvarima, odnosno kada se uništenjem stvari poremeti određena ekonomska celina. U tom slučaju šteta ne postoji samo u pogledu vrednosti neposredno uništene stvari već i u umanjenju vrednosti preostalih stvari iz te celine.²⁸

U svakom slučaju, i u jednom i u drugom slučaju odredba čl. 189. st. 4. ZOO sadrži subjektivno merilo procene štete. Ovom odredbom zakonodavac uvodi retributivne elemente u srpsko odštetno pravo, odnosno ukazuje na poseban odnos pravnog poretka prema licu koje umišljajnim krivičnim delom drugome nanese štetu,²⁹ drugim rečima njime dolazi do izražaja tzv. distributivna pravda.³⁰ To znači da ova odredba ZOO može da ostvari i preventivnu ulogu sprečavanja antisocijalnog ponašanja.

Mnogi domaći pravni pisci smatraju da se ovo pravilo odnosi na sentimentalnu vrednost koju uništenoj ili oštećenoj stvari pridaje oštećenik odnosno na afekcionu vrednost (*pretium affectionis*) uništene ili oštećene stvari. Tako

---

²⁷ O. Antić, *Obligaciono pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, 474.

²⁸ „Interes može biti jednak objektivnoj vrednosti stvari, ali ne i manji od toga, jer je objektivna vrednost ona koju stvar ima za svakog, pa i za konkretnog poverioca. Smatra se da je interes veći od opšte vrednosti u slučaju kad je uništena stvar bila od posebno velike vrednosti za oštećenog ili kad je zajedno sa drugim njegovim stvarima činila ekonomsku celinu, pa je usled njenog gubitka i vrednost tih stvari sada manja.” J. Radišić, *Razgraničenje imovinske i neimovinske štete*, 13.

²⁹ M. Karanić Mirić, *Odmeravanje naknade štete prema vrednosti koju je stvar imala za oštećenika*, Crimen, br. 1, 2011, 76, 81.

³⁰ M. Mijačić, *Naknada afekcione vrednosti uništene stvari*, *Pravni život*, br. 1–2, Beograd, 1993, 283.

Oliver Antić smatra da se ova odredba odnosi na naknadu afekcione vrednosti, a za primer daje provalnika koji je ubio psa koji nije bio rasan, ali je kućni ljubimac te ima afekcionu vrednost.³¹ Živomir Đorđević ukazuje da, iako se ova odredba odnosi na afekcionu vrednost tj. na posebnu naklonost prema stvari (i tako predstavlja nematerijalnu štetu), ona se dosuđuje kao materijalna šteta.³² I Jožef Salma smatra da se ova odredba odnosi na afekcionu vrednost koja je neimovinska šteta. Njena suština je u psihičkom trpljenju, a ne u gubitku materijalne vrednosti stvari, zbog čega se ova odredba u zakonu nalazi na pogrešnom mestu, među odredbama o materijalnoj šteti.³³ Mirsa Mijačić nalazi da se ova odredba ne može odnositi na naknadu interesa, jer bi se time obesnažio princip potpune naknade materijalne štete, kao ključne zakonske odredbe u ovoj oblasti.³⁴ Hrvatski autor Radolović, takođe, smatra da se ova odredba odnosi na naknadu imovinske štete zbog uništenja ili oštećenja stvari koja je za oštećenog bila od afekcione vrednosti,³⁵ kada sud ima obavezu da u imovinskom pravu utvrđuje „unutrašnje, nevidljivo krvarenje” (kao i kod neimovinske štete), jer sudija mora ući u interioritet (psihu, dušu) oštećenika i uveriti se da je propala ili oštećena stvar za njega doista imala afekcionu vrednost.³⁶

Polazeći od toga da je zakonodavac ovu odredbu smestio pod naslov „Obim naknade materijalne štete”, neki autori polaze od toga da se ne može pretpostaviti da je zakonodavac u srpsko pravo uveo poseban oblik neimovinske štete – psihički bol zbog oštećenja ili uništenja stvari. S obzirom na mesto na kome je smeštena i način na koji je formulisana, ova odredba se odnosi na interes, a ne na afekcionu vrednost stvari kao oblik moralne štete.³⁷ S tim u vezi, otvara se pitanje potrebe za ovom normom s obzirom na to da naše pravo prihvata načelo integralne naknade koje nalaže da se oštećeniku dosudi naknada u iznosu koji je dovoljan da se postavi u onu imovinsku poziciju u kojoj bi bio da mu nije pričinjena šteta. Ovo pravo oštećenika nije uslovljeno time da

---

³¹ O. Antić, *nav. delo*, 474. i 509.

³² Ž. Đorđević, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, glavni redaktor Slobodan Petrović, Savremena administracija, Beograd, 1995, 440.

³³ J. Salma, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet, Centar za izdavačku delatnost Novi Sad, 2007, 600.

³⁴ M. Mijačić, *nav. delo*, 279.

³⁵ Novelirani hrvatski Zakon o obveznim odnosima iz 2005. godine (*Narodne novine* 35/05, 41/08, 125/11) sadrži gotovo neizmenjen čl. 189. ZOO, sada kao čl. 189. Stavom četvrtim ovog člana propisano je da: „Kad je stvar uništena ili oštećena kaznenim djelom učinjenim namjerno, sud može odrediti visinu naknade prema vrijednosti koju je stvar imala za oštećenika.”

³⁶ A. Radolović, *Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 1, 2006, 143 i 161.

³⁷ M. Toroman, Naknada (čl. 185–209), u: *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, redaktori: B. Blagojević, V. Krulj, Beograd, 1983, 706–707; navedeno prema: M. Karanikić Mirić, *nav. delo*, 72–73; M. Karanikić Mirić, *nav. delo*, 76.

je stvar uništena umišljajnim krivičnom delom, jer bi takav uslov promenio u celosti smisao načela integralne naknade, odnosno doveo bi do toga da se potpuna naknada štete garantuje samo ako je stvar uništena ili oštećena krivičnim delom učinjenim sa umišljajem, a što bi značilo da je ovo pravilo suvišno i da ga treba brisati.³⁸ Time se dolazi u apsurdnu situaciju da bi se potpuna naknada garantovala dvema odredbama ZOO, a ne bi postojao pravni osnov za naknadu afekcione vrednosti uništene ili oštećene stvari, iako se radi o vrednosti koju pravo ne sme da ignoriše.

Zbog svega navedenog, neki autori izbegavaju da se o značenju ove odredbe izjasne na nedvosmislen način.³⁹

Malobrojni primeri iz domaće sudske prakse koji su pronađeni zarad potreba ovog rada ne daju izričit odgovor na pitanje da li sudska praksa priznaje pravo na naknadu afekcione vrednosti po osnovu čl. 189. st. 4. ZOO. Naime, u tim pravnim stvarima tužiocu su pokušali da ostvare pravo na uvećanu naknadu štete, ali do uništenja stvari koje su za tužioce imale afekcionu vrednost nije dolazilo krivičnim delom, pa su sudovi ove zahteve odbijali kao neosnovane.⁴⁰ Ipak, odgovor je dao Vrhovni sud Hrvatske i to upravo povodom slučaja koji se uklapa u predmet ovog rada: „Kada je gubitak psa uzrokovan umišljajnim krivičnim djelom oštećenik ima pravo na naknadu prema vrijednosti koju stvar ima za njega i to prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske odluke.”⁴¹ Iz obrazloženja ove odluke zaključuje se da je sud ovu odredbu shvatio tako da se ona odnosi i na afekcionu vrednost i na interes:

---

³⁸ M. Karanikić Mirić, *nav. delo*, 78–79

³⁹ J. Radišić smatra da je zakonska formulacija nejasna, ali da ta formulacija više liči na imovinski interes oštećenika, nego na afekcionu vrednost stvari. J. Radišić; *Razgraničenje imovinske i neimovinske štete*, 14. S druge strane, isti autor ističe da se pravo na naknadu afekcione vrednosti ostvaruje samo ukoliko je stvar uništena ili oštećena umišljajnim krivičnim delom. J. Radišić, *Obligaciono pravo – opšti deo*, 273.

⁴⁰ „Oštećeni nema pravo na naknadu nematerijalne štete za duševne bolove zbog oštećenih ili uništenih stvari koje su za njega imale poseban značaj, jer ovaj vid nematerijalne štete zakon ne poznaje. Činjenica da su oštećene ili uništene stvari imale poseban značaj za oštećenog može biti relevantna samo kod utvrđivanja obima materijalne štete pod uslovima iz čl. 189. st. 4. Zakona o obligacionim odnosima.” Presuda Okružnog suda u Valjevu, Gž. 1119/2005 od 21. 7. 2005. godine – preuzeto iz elektronske pravne baze Paragraf Lex.

„Naknada za afekcionu vrednost stvari se dosuđuje samo onda kada je šteta na stvari nastala krivičnim delom sa umišljajem, na osnovu odredbe čl. 189. st. 4. ZOO, kojom je propisano da sud može odrediti visinu naknade prema vrednosti koju stvar ima za oštećenog, kada je stvar uništena ili oštećena krivičnim delom učinjenim sa umišljajem. Tužilac nije dokazao da su navedene fotografije uništene ili nestale krivičnim delom sa umišljajem ovlašćenog radnika tuženog, pa se i zbog toga njegov zahtev za traženu navedenu nematerijalnu štetu pokazuje kao neosnovan.” Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu posl. br. Gž. 5739/10 od 17. 11. 2010. godine – preuzeto iz elektronske pravne baze Intermetex.

⁴¹ Presuda VS Rev – 759/92 od 3. 6. 1992. godine – preuzeto sa sajta: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/>.

„Stav suda da pas kojeg je tuženik usmrtio drvenim kolcem ne znači (i) materijalno umanjene postojeće imovine tužitelja jer da nema nikakve prometne vrijednosti, ovaj sud ne može prihvatiti. Međutim, s obzirom da je šteta uzrokovana krivičnim djelom s umišljajem, tužitelju pripada i pravo na naknadu pune vrijednosti koju je ubijeni pas imao za njega (*praetium affectionis*) – članak 189. stavak 4. ZOO. Primjena ovog mjerila određuje i ima za cilj da utvrdi gubitak kojeg tužitelj trpi s obzirom na posebne prilike u kojima se on i njegova imovina nalaze i zbog kojih šteta gubitak psa za njega ne predstavlja isti gubitak kao za neku drugu osobu. Smatra se da taj gubitak ima za njega i subjektivnu vrijednost koju treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja naknade štete. Subjektivna vrijednost oštećene stvari prema zauzetoj stajalištu pravne teorije jest ili u tome što ona čini ekonomsku cjelinu s drugim stvarima koji pripadaju oštećenom ili u tome što je oštećeni bio emotivno za nju vezan. U svakom slučaju kada je stvar u prometu, a to je ovdje i pas, takva stvar ima svoju vrijednost i cijenu pa je sud dužan utvrditi visinu novčane naknade prema cijenama u vrijeme donošenja odluke (čl. 189. st. 1. i 2. ZOO), uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja.”

Treba pomenuti i da gubitak kućnog ljubimca u određenim slučajevima može da predstavlja i povredu interesa vlasnika, na primer u slučajevima pasa vodiča slepih lica ili ovčarskih pasa (npr. ako za svog vlasnika ne predstavljaju samo kućnog ljubimca, nego i čuvaju stoku), jer njihova vrednost za oštećenika zavisi od specijalnih prilika u kojima se on nalazi.

U teoriji se ne kritikuje samo mesto u ZOO, kao i formulacija odredbe čl. 189. st. 4. ZOO, već i sama njena sadržina. Naime, autori koji smatraju da se ova odredba odnosi na naknadu afekcione vrednosti ukazuju da se ovo pravo uslovljava time da je stvar uništena ili oštećena umišljajnim krivičnim delom na koji način se znatno ograničava pravo oštećenog u odnosu na ranije propise, sudsku praksu i stav izražen u našoj pravnoj teoriji.⁴²

Dakle, navedena odredba je jedina u ZOO koja odgovornost za štetu uslovljava specijalnim kvalitetom krivice – umišljajnim krivičnim delom. Iz tih razloga se kao nužno nameće pitanje da li parnični sud može da odluči o postojanju krivičnog dela kao prethodnom pitanju. U svakom slučaju, kada postoji pravnosnažna osuđujuća ili oslobađajuća presuda krivičnog suda, parnični sud ne može samostalno da utvrđuje postojanje krivičnog dela, nego je vezan presudom krivičnog suda. Međutim, kada ne postoji pravnosnažna odluka krivičnog suda, nalazimo da je o postojanju krivičnog dela parnični sud ovlašćen da odlučuje kao o prethodnom pitanju.⁴³ Sud ima opšte ovlašćenje da sam rešava

⁴² M. Mijačić, *nav. delo*, 283.

⁴³ Zbog dužine zaprećene kazne zatvora krivično delo ubistva i zlostavljanja životinja podobno za primenu instituta „odlaganje krivičnog gonjenja”, koje se svodi na to da osumnjičeni

prethodna pitanja, a da li će to učiniti zavisi od ocene celishodnosti. Pored toga, postoje slučajevi kada krivični postupak nije moguće sprovesti, u slučaju kada okrivljeni umre, duševno oboli nakon izvršenja dela i sl., kada nije opravdano zbog toga ograničavati građansku odgovornost. Sa druge strane, postoje autori koji nalaze da se ovo pravilo može primeniti samo ukoliko postoji pravnosnažna presuda suda kojom je štetnik osuđen za učinjeno umišljajno krivično delo.⁴⁴

Ukoliko se prihvati shvatanje da se odredba čl. 189. st. 4. ZOO ne odnosi na naknadu afekcione vrednosti, jedini osnov da se ova naknada dosudi postojao bi primenom Zakona o nevažnosti pravnih propisa donetih pre 6. aprila 1941. godine i za vreme neprijateljske okupacije,⁴⁵ kojim je propisano da se pravna pravila sadržana u pravnim propisima koji su bili na snazi na dan 6. aprila 1941. godine, mogu po ovom zakonu primenjivati na odnose koji nisu uređeni važećim propisima, i to samo ukoliko nisu u suprotnosti sa Ustavom, zakonima i ostalim važećim propisima, kao i sa načelima ustavnog poretka. Na taj način mogao bi se primeniti Srpski građanski zakonik koji je pravo na naknadu afekcione vrednosti priznavao u slučaju kada je neko došao do državine tuđe stvari na zabranjen ili zločinački način.⁴⁶ Imajući u vidu navedeni član SGZ, ova naknada bi se mogla dosuditi samo u slučajevima krađe kućnog ljubimca, ali ne i u slučajevima njihove smrti. Za razliku od SGZ, Austrijski građanski zakonik, koji se primenjivao na teritoriji Vojvodine, propisuje u odredbi § 1331. da oštećenik može zahtevati naknadu vrednosti iz osobite naklonosti kada mu je šteta prouzrokovana krivičnim delom ili kvalifikovanom krivicom u građanskopravnom smislu (iz obesti ili zluradosti).⁴⁷ Uprkos ovim odredbama

---

ispuni neku od obaveza predviđenih zakonom, nakon čega tužilaštvo odbacuje krivičnu prijavu (dakle, ne sprovodi se krivični postupak pred sudom i ne donosi se krivična presuda), dok ne postoji mogućnost da se protiv istog lica više pokreće krivični postupak za to delo. Time je u ovakvim slučajevima smanjena mogućnost donošenja pravnosnažne osuđujuće presude krivičnog suda, što ne bi trebalo da spreči parnični sud da o tome odluči kao o prethodnom pitanju.

⁴⁴ Ž. Dorđević, *nav. delo*, 440; M. Mijačić, *nav. delo*, 282; O. Antić, *nav. delo*, 475.

⁴⁵ *Službeni list FNRJ*, br. 86/1946 i 105/1947.

⁴⁶ Čl. 205. SGZ predviđa: Ako li je besavesni pritežalac još preko toga zabranjenim ili zločinim načinom na državinu tuđe stvari došao, onda će po onoj ceni, koju sam pritežalac iz osobita za sebe uvažavanja polagao bude, naknadu učiniti dužan biti.

⁴⁷ Primer iz austrijske sudske prakse: Tužilja je svog psa koji se razboleo dovela kod tuženog veterinara, koji je psu dao određene lekove, ali je psu nakon toga bilo sve gore. Tužilja je, zato, psa odvela kod drugog veterinara gde su preduzete komplikovanije mere lečenja, ali je pas ipak uginuo. U postupku je utvrđeno da je prvi veterinar mogao prilikom prve posete tužilje da otkrije uzrok bolesti, spreči komplikacije i time poveća šanse za preživljavanje psa kao i da spreči dalje troškove tužilje na ime lečenja. Sud je obavezao veterinara da tužilji nadoknadi troškove lečenja životinje, ali je našao da nema mesta da se tužilji dosudi naknada štete po osnovu § 1331. Opšteg građanskog zakonika jer šteta nije prouzrokovana krivičnim delom, niti iz obesti ili zluradosti. Sud je našao i da nema mesta za naknadu nematerijalne štete jer se radi o psu, a ne o bliskom srodniku. Odluka: 5 C 2336/04p; BG Melk 1. 2. 2006. – preuzeto sa sajta <http://www.ris.bka.gv.at/>.

domaća sudska praksa je do donošenja ZOO priznavala pravo na naknadu afekcione vrednosti i onda kada je šteta učinjena namerno ili krajnjom nepažnjom.⁴⁸

Najviše zbog slučajeve koji su predmet ovog rada navedenu odredbu treba tako formulisati i time najpre otkloniti svaku nedoumicu o njenom značenju. Drugo, ova odredba zahteva i sadržinsku promenu jer nalazimo da ne bi trebalo uslovljavati pravo na naknadu afekcione vrednosti izvršenjem umišljajnog krivičnog dela, već bi zakonom trebalo omogućiti i naknadu afekcione vrednosti u slučaju kada je stvar uništena namerno ili krajnjom nepažnjom, dakle kada se radi o težim oblicima krivice. Ovo pre svega u interesu oštećenika, ali i ostvarivanju određenih pravno-političkih ciljeva.

Obrazlažući potrebu naknade afekcione vrednosti u teoriji se navodi da je čoveku lakše da se teši ako je omiljena stvar izgubljena slučajno, usled „više sile” ili „Božije volje”. Ali kada su veze sa dragim predmetom pokidane izvan redovnog i prirodnog toka stvari, emotivno prihvatanje gubitka je daleko teže. Kada je stvar uništena krivičnim delom, onda je potreba za kažnjavanjem počinioca dvostruka: i od društva i od žrtve. Za društvo i prevenciju je značajna krivičnopravna sankcija, dok novčana naknada pruža pojedincu satisfakciju za pretrpljeni gubitak i isti ublažava. Kazna i naknada su u zbiru tek izraz pravednog poretka.⁴⁹

Priznavanjem afekcione vrednosti u slučaju smrti kućnih ljubimaca obešteli bi se oštećeni, priznale određene socijalne vrednosti i pojedinci odvrtili od vršenja krivičnog dela iz čl. 269. KZ.

Švajcarsko pravo je vlasnicima kućnih ljubimaca priznalo pravo na naknadu afekcione vrednosti upravo u slučajevima njihove smrti. Švajcarski Zakon o obligacijama u slučaju povrede ili smrti životinje, koja se čuva u domaćinstvu kao ljubimac, a ne radi sticanja prihoda, daje vlasniku ili članovima njegove porodice pravo na naknadu afekcione vrednosti.⁵⁰ Ovom odredbom švajcarsko pravo je priznalo da emotivni odnos između čoveka i životinje predstavlja vrednost koju pravo poštuje i štiti. Pravo na naknadu afekcione vrednosti nije uslovljeno kvalifikovanim oblikom krivice, pa je tako moguće ostvariti pravo na ovu naknadu i kada npr. životinju pregazi auto, dok visina naknade zavisi od slobodne ocene suda i okolnosti konkretnog slučaja. Naknada afekcione vrednosti se u ovom slučaju ne može izjednačiti sa naknadom nematerijalne štete zato što je zakonodavac jasno izdvojio duševne bolove uzrokovane smrću ili

---

⁴⁸ „Naknada štete u visini vanredne vrednosti (afekcione vrednosti) koju je stvar imala za oštećenog može se dosuditi samo ako je šteta učinjena namerno ili krajnjom nepažnjom. Ova krivica se ne pretpostavlja, nego se mora dokazati.” Rešenje Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 456/63 od 20. 9. 1963. godine, *Zbirka sudskih odluka /1963/*: knjiga VIII, sveska 3, odluka br. 333, navedeno prema: M. Karanikić Mirić, nav. delo, 68.

⁴⁹ M. Mijačić, nav. delo, 281–282.

⁵⁰ Čl. 43. st. 1 bis Švajcarskog zakona o obligacijama.

povredom bliskih lica kao nematerijalnu štetu, pri čemu za naknadu afekcione vrednosti nije potrebno dokazati tešku povredu prava ličnosti. Kako se naknada afekcione vrednosti ne može izjednačiti ni sa naknadom materijalne štete, radi se o novom pravnom institutu *sui generis*.⁵¹

Ovakvom shvatanju se može zameriti to što po njemu životinje i dalje predstavljaju samo imovinu svojih vlasnika, te da one imaju nematerijalnu vrednost samo ukoliko su značajne svojim vlasnicima. Ipak u ovom trenutku takav način građanskopravne zaštite je jedino moguć i jedino razuman.⁵² Pravo je živa materija koja se stalno menja i razvija, pa određeni delovi društvenog života uživaju zakonsku zaštitu, odnosno njihova se povreda sankcioniše iako je to u prošlosti bilo nezamislivo.

U ovoj oblasti građansko pravo dosta zaostaje za ostalim granama prava koje su ranije prihvatile nužnost da se životinjama pruži odgovarajuća zaštita. Kako životinje nemaju građanskopravni subjektivitet, građanskopravna zaštita može se pružiti samo vlasnicima životinja. Međutim, posredni efekti ovakve zaštite odrazili bi se i na poboljšanje položaja životinja i to ako ne svih životinja, ono makar vlasničkih kućnih ljubimaca.

Odavno postoji potreba da se zaštiti emotivni odnos vlasnika prema kućnom ljubimcu, a donošenje novog građanskog zakonika daje mogućnost da se to učini na precizan i u ovom vremenskom trenutku na društveno prihvatljiv način, što bi predstavljalo pozitivnu tendenciju u razvoju prava. Eksplicitno priznavanje prava na naknadu afekcione vrednosti bi obezbedilo dodatnu zaštitu kućnim ljubimcima, povećalo odgovornost i obezbedilo pravnu sigurnost.

4. ZAKLJUČAK

Donošenjem Krivičnog zakonika 2006. godine i Zakona o dobrobiti životinja 2009. godine životinje su postale zaštitni objekti u krivičnom i prekršajnom pravu. Ipak, propisane kazne su toliko niske da se njima ne može postići ni preventivno, ni represivno delovanje, što znači da ovakvo kažnjavanje ne može imati efekte na svest pojedinaca da se uzdrže od nanošenja štete životinjama. Zbog vrlo blage kaznene politike u slučaju ovakvih dela ljudi su nepažljivi i nemaju gotovo nikakav strah koji bi ih odvratilo od ponašanja protiv dobrobiti životinja jer se ne očekuje adekvatna reakcija države.

---

⁵¹ Više o ovome u: P. Krepper, *Affektionswert-Ersatz bei Haustieren*, Allgemeine Juristische Praxis (AJP), 6, 2008, 704–718.

⁵² R. Huss, *Valuing Man's and Woman's best Friend: the moral and legal Status of Companion Animal*, Marquette Law Review, Vol. 86, No. 1, 2002, 104–105.

Ako krivično zakonodavstvo predstavlja jedan vid zaštite životinja od zlostavljanja i protivpravnog postupanja, građanskopravna zaštita bi u slučajevima vlasničkih životinja, a naročito kućnih ljubimaca, bila druga značajna brana ovakvim delima. Ovom zaštitom bi kućni ljubimci bili zaštićeni od svih ostalih, osim od svog vlasnika.

Iako ih pravo posmatra kao stvari, kućni ljubimci su u suštini živa, osećajna bića i ne mogu se uporediti sa ostalim stvarima koje čine imovinu. Emocionalna veza između ljudi i njihovih životinja može biti nekad tako jaka da se može uporediti i sa vezom koja se ostvaruje sa bliskim ljudima, a kućni ljubimci se mogu tretirati kao članovi porodice. Postoje medicinski dokazi da ljudi imaju i psihičke i zdravstvene koristi od druženja sa životinjama. Oni pružaju društvo i osećanje bliskosti njihovim vlasnicima, a za neke ljude životinje mogu biti i jedina porodica koju imaju, te je jasno da gubitak voljenog ljubimca nije isto što i gubitak neživih stvari, ma koliko one vredne bile. Kada su protivpravno ubijeni ili povređeni, pravni sistem tradicionalno ne prepoznaje ovaj važan odnos, a obeštećenje je po pravilu ograničeno na materijalnu štetu.

Afekcija koju vlasnik oseća za svog ljubimca je realna pojava koju pravo ne treba da zanemari, već da ovaj odnos prizna i da mu obezbedi odgovarajuću zaštitu. Kada je kućni ljubimac protivpravnim aktom lišen života pravičnost nalaže da nematerijalni gubitak bude nadoknađen. Donošenje novog građanskog zakonika je idealna prilika da se stvori pravni osnov za progresivno tumačenje prava, a u cilju humanizacije našeg društva.

LITERATURA

- Antić, Oliver, *Obligaciono pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
- Edney, Andrew TB, *Companion animals and human health: an overview*, Journal of the Royal Society of Medicine 88.12 (1995): 704–708.
- Jotanović, Radenko, *Pravni status životinja u građanskom pravu*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, 2014, 101–124.
- Karanikić Mirić, Marija, *Odmeravanje naknade štete prema vrednosti koju je stvar imala za oštećenika*, Crimen, br. 1, 2011, 67–87.
- Kaluđerović, Željko, *Bioetički pristup životinjama*, Socijalna ekologija, Zagreb, br. 3–4, 2009, 311–322.
- Krepper, Peter, *Affektionswert-Ersatz bei Haustieren*, Allgemeine Juristische Praxis (AJP), n. 6, 2008, 704–718.
- Mijačić, Mirsa, *Naknada afekcione vrednosti uništene stvari*, Pravni život, br. 1–2, Beograd, 1993, 275–284.
- Dorđević, Živomir, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, glavni redaktor Slobodan Perović, Savremena administracija, Beograd, 1995.

- Radišić, Jakov, *Obligaciono pravo – opšti deo*, Nomos, Beograd, 2008.
- Radišić, Jakov, *Razgraničenje imovinske i neimovinske štete*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, 1–3/1998, 5–24.
- Radolović, Aldo, *Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 1, 2006, 129–170.
- Salma, Jožef, *Obligaciono pravo – opšti deo*, Pravni fakultet – Centar za izdavačku delatnost, Novi Sad, 2007.
- Schick Tanz, Silke, *Ethical considerations of the human–animal–relationship under conditions of asymmetry and ambivalence*, Journal of Agricultural and Environmental Ethics 19. 1. 2006, 7–16.
- Toroman, Marija, Naknada (čl. 185–209), u: Blagojević, B. T., Krulj, V., *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Savremena administracija, Beograd, 1983.
- Huss, J. Rebecca, *Valuing Man's and Woman's best Friend: the moral and legal Status of Companion Animal*, Marquette Law Review, No. 1, 2002, 48–105.
- Waisman, Sonia S.; NEWELL, Barbara, *Recovery of Non-Economic Damages for Wrongful Killing or Injury of Companion Animals: A Judicial and Legislative Trend*, Animal L. 7, 2001, 45–74.
- Wise, Steven M, *Recovery of Common Law Damages for Emotional Distress, Loss of Society, and Loss of Companionship for the Wrongful Death of a Companion Animal*, Animal L. 4, 1998, 33–95.

PROPISI

- Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93 i *Službeni list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja
- Krivični zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014
- Zakon o dobrobiti životinja, *Službeni glasnik RS*, 41/2009
- Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011 – dr. zakon, 109/2013 – odluka US i 55/2014
- Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o zaštiti kućnih ljubimaca, *Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori*, br. 1/2010
- European Convention for the Protection of Pet Animals, Strasbourg, 13. 11. 1987, Council of Europe, European Treaty Series – No. 125
- Srpski građanski zakonik.
- Zakon o nevažnosti pravnih propisa donetih pre 6. aprila 1941. godine i za vreme neprijateljske okupacije, *Službeni list FNRJ*, br. 86/1946 i 105/1947
- Zakon o stvarnim pravima, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 124/08 i 95/11
- Zakon o obveznim odnosima iz 2005. godine, *Narodne novine* 35/05, 41/08, 125/11
- Nemački građanski zakonik
- Austrijski građanski zakonik
- Švajcarski građanski zakonik
- Švajcarski zakon o obligacijama

COMPENSATION OF DAMAGES FOR KILLING OR INJURY OF A PET

Radmila Milenković, Ph.D. student

S u m m a r y

The goal of this paper is to consider the legal options of an owner to obtain a recovery from a person who caused the death of the pet, which exceeds the market value of the pet in the case the pet is killed. It is a fact that crossbred, even purebred pets, have a low or no market value. In order to even consider the damage, there must be a loss in somebody's assets. However, if the matter is about an animal that has no market value, does that mean that the killing of such an animal does not represent the damage for its owner? A confirmative answer to this question fits into the traditional civil law concept, although it is deeply unjust. Firstly, this article describes legal status of animals in civil law, and then sets forth the compensatory damage in case of killing or injury of the pet. The main part of the paper examines the legal possibility to recover the damages in order to compensate special affection that exists between the owner and the pet

Key words: damages, pets, *pretium affectionis*, animal protection